

BUTLLETÍ

de l'associació cultural catalana als països nòrdics
"les quatre barres"

any 1980

núm. 6

"Les Quatre Barres"
Humlegårdsgatan 17 2tr ö.g.
114 46 Stockholm

Gir postal : 970916-3
Postgirokonto :
c/o Casanovas, Stockholm

Consell directiu

President : Joaquim Masoliver
Vice-President : Mercè de las Heras
Secretari : Ramon Cavaller
Vice-Secretari : Ramon Bohigas
Caixer : Joan Casanovas
Cap de Serveis : Maria Rosa Fauré de Domènech
Vocals :
Maja Rovira
Jaume Pomares
Joan Carles Cebrian
Roser Matas
Ignasi Puigdomènech
Joan Burguès
Jaume Vall

oooooooo000oooooooo

SUMARI

Editorial	3
Correu	4
Notícies	5
Nyheter	7
Om katalanskan, av Lars Lindvall	11
Les fogueres de Sant Joan, festa popular alacantina, per Jaume Pomares	13
Artistes catalans a Escandinàvia: Francesc Taltavull	17
Poesia de Ramon Larruy	20
A la memòria de Bertil Maler, per Ernest Dethorey	21
De socis	24
D'arquitectura, per Joaquim Masoliver	25
Retalls	34
Gramàtica	38

EDITORIAL

De la mateixa manera que dedicàvem el número d'abril a la festa de Sant Jordi, dediquem aquest que teniu a les mans a les festes de Sant Joan que se celebren de diferent manera arreu dels Països Catalans.

Hem demanat a l'artista Francesc Taltavull que ens fes la portada i les il·lustracions. Ell ha pres inspiració en les festes del seu poble: Ciutadella de Menorca, on se celebra Sant Joan d'una forma originalíssima: les festes es remonten a abans del temps de la presa de Ciutadella pels turcs el 1558. (Aleshores les Balears estaven deixades a la mà de Déu ja que les forces navals espanyoles estaven concentrades en la conquesta d'Amèrica). L'element bàsic de les festes és "la colcada", una filera d'uns seixanta cavalls amb sengles cavallers o "caixers" precedits per "sa somereta". Aquests cavallers representen els diferents estaments socials. Durant dos dies la colcada desfila per diferents llocs de la ciutat, formant el que se'n diu "els caragols" i el segon dia hi ha uns jocs eqüestres a fora murada, en "es pla". Són unes festes amarades de color i tradició.

Per altra banda, en Jaume Pomares ens conta sobre les festes d'Alacant on l'element més important és el foc i no els cavalls.

Aprofitem l'avinentesa per a desitjar-vos a tots un bon estiu. Fins la tardor!

CORREU

Ens escriu el Sr. Albert Gras Civit, c/ Llibertat, 147 5è 2a, Vilanova i la Geltrú. Vol bescanviar segells suecs amb segells espanyols. Li podeu escriure si us interessa la proposta.

Del Kungliga Dramatiska Teatern: propaganda de l'obra "Jakten på näktergalen", 23, 24, 25 de maig.

Del Corte Inglés de Barcelona: cartell de la II Cursa Popular "Ciutat de Barcelona" (una espècie de Vasalopp sobre l'asfalt). 18 de maig.

Una carta del Grup de Treball Països Catalans (Arbeitsgemeinschaft Katalanischer Länder) de Darmstad. Ens informen de les reunions dels casals d'Alemanya (Hannover, Frankfurt, Darmstad, Stuttgart, Múnic, Speyer).

La Casa Nostra de Winterthur ens envia la llista del seu nou consell directiu. El president es diu Pasqual Solé.

REVISTES

Informació, de Ginebra, núm. 31
Caliu, de París, nùms. 44 i 45
Som i Serem, d'Amsterdam, núm. 19

NOTICIES

A l'assemblea General del 13 d'abril amb assistència de vint-i-set socis es va elegir el nou consell directiu que està constituït per:

President:	Joaquim Masoliver
Vice-President:	Mercè de las Heras
Secretari:	Ramon Cavaller
Vice-Secretari:	Ramon Bohigas
Caixer:	Joan Casanovas
Cap de Serveis:	Maria Rosa Faure de Domènech
Vocals:	Magí Rovira
	Jaume Pomares
	Joan Carles Cebrian
	Roser Matas
	Ignasi Puigdomènech
	Joan Burguès
	Jaume Vall

L'acta de l'assemblea la va prendre en Ramon Bohigas. No cal dir que si cap soci vol consultar les actes de les reunions, ho pot demanar al secretari.

A la reunió del Consell Directiu de les quatre barres del dia 16 de març, va ser elegit candidat a la Junta Consular en Jaume Pomares.

A les eleccions de la Junta Consular del dia 24 de maig, on hi havia representada la majoria dels clubs espanyols, va ser elgetit membre de la Junta Consular en Jaume Pomares. La Junta Consular reparteix els diners que s'envien de Madrid.

La festa del dia de Sant Jordi va ser un èxit. El dia 27 d'abril ens vam trobar al costat de l'estàtua de Sant Jordi a Gamla Stan. Una guia oficial d'Estocolm ens va acompanyar a fer una volta històrica. Cap allà a les sis vam anar a sopar a l'antic celler Kaffegillets Storstuga. Hi va haver subhasta i ballada de sardanes, tot dins un esperit cordial.

Invandrarnämnden, en reunió del 25 de març, ha decidit de donar-nos un "startbidrag" de sis mil corones.

Entre el 18 i 22 de maig hi ha hagut a Estocolm un congrés internacional d'editors. Dos participants: el senyor Frederic Rahola, director general de l'editorial Teide, i el senyor Joan Cendrós, d'Aymà, S.A., de Barcelona ens van convidar a una xerrada amistosa a l'hotel Sheraton, on ens vam fer mútuament moltes preguntes. Ells es van interessar molt pel funcionament de les quatre barres.

NYHETER

Mellan den 7:e och 12:e april ägde på Palma de Mallorca den 16:e Internationella kongressen i lingvistik och romansk filologi rum.

I den deltog 6 danskar
13 finländare
7 norrmän
24 svenskar

En omfattande del av kongressen berörde det katalanska språket och dess problematik

ALPERA, Lluís (Alacant), Cap a una interpretació sociolingüística dels problemes d'interferències i de substitucions lèxiques en el valencià.

ARGENTE I GIRALT, Joan (Barcelona), La frase existencial catalana i la sintaxi d'ordre.

ARTIGUES, Antoni (Ciutat de Mallorca), Qüestionari de Sociolingüística als professors d'EGB de les Balears.

BARRERA I VIDAL, (Trier), El resultatiu, aspecte verbal episòdic.

BIERBACH, Christine (Berlin), Migration et changement linguistique: les travailleurs andalous à Barcelona et la disglossie catalano-castillane.

BLANCO JIMENEZ, José (Santiago de Chile), Elegia di Madonna Fiammetta de Giovanni Boccaccio; tradición de un texto toscano del 1300 en el ámbito castellano y catalán del S. XV.

CABRE CASTELLVI, Mª Teresa, i MARTÍ I CASTELL, Joan (Barcelona), La coneixença del català a Barcelona l'any 1967.

CAHNER, Max (Barcelona), Contribució a l'estudi del lèxic català del segle XVI.

COCOZZELLA, Peter (Binghamton, N.Y.), Pere Torroella y el bilingüismo literario (castellano-catalán) en los cancioneros del siglo XV.

COMAS I PUJOL, Antoni (Barcelona), La llengua catalana durant la Guerra de la Independència.

ESPALADER POCH, Anton M^a (Barcelona), El pensament poètic a la Catalunya dels segles XIV i XV.

FERRANDO FRANCES, Antoni (València), Un precedent del bilingüisme literari valencià: la tertúlia d'Isabel Suaris a la València quatrecentista.

GROSSMANN, Maria (Calàbria), Contribució a l'estudi del dialecte alguerès.

LÓPEZ GARCIA, Àngel (València), De fonologia catalana liminar: el caso del apitxat.

MAMSUROVA, E. (Moscou), Sobre la separació (diferenciació) dels dialectes.

MARI MAYANS, Isidor (Palma de Mallorca), La paràbola del fill pròdig, la sociolingüística i el català d'Eivissa.

NEU-ALTENHEIMER, Irmela (Frankfurt), "Normativització" et "Normalització" du catalan.

OTAKA, Yorio (Osaka, Japón), Problèmes linguistiques de Ramon Llull.

PUJADAS MUÑOZ, Joan Josep (Barcelona), Les noves perspectives de l'Etnolingüística.

RECASENS, Daniel (Tarragona), Contribució a l'estudi de les àrees dialectals de transició. El tarragoní, subdialecte-pont entre català oriental i català occidental.

ROHLFS, Gerhard (Tübingen), La position du catalan dans les langues romanes (Aspects de géographie linguistique).

ROMEU FIGUERAS, Josep, La dansa de Pere Alemany.

SALUDES I AMAT, Anna Maria (Nàpols), Personatges, temps i espai en el Curial e Güelfa.

SANCHIS GUARNER, Manuel (València), Un illot de diftongació de la /e/ catalana a la comarca del Ports de Morella.

TURELL, Maria Teresa (Barcelona), La llengua dels treballadors dins l'empresa a Barcelona.

VALESIO, Paolo (New Haven), La semiotica della genealogia nel Tirant lo Blanch di Joanot Martorell.

VASSILIEVA-SVEDE, Olga (Leningrad), La interacción gramatical del catalán y el español en las condiciones de bilingüismo.

VIAPLANA, Joaquim (Barcelona), Pronoms o anàfores?: una aportació des de l'angle del català.

VIDAL ALCOVER, Jaume (Tarragona), Qüestions de poètica catalana.

WHEELER, Max W. (Liverpool), Analogia i psicologia: el desenvolupament de la morfologia verbal balear.

WOLF, ELENA M. (Moscu), Estudis catalans a Rússia.

Under tiden 30/6 - 18/7 hålls kurser i katalanska på Mallorca "Cursos d'Estiu de Català a Mallorca" organiserade av Barcelonas Universitet och Studi General Lul.lià. Man kan välja mellan: katalanska språket, alla nivåer, Historia, Folkkultur, Sociolingvistik, Litteratur, Filologi. Ungefär femtio lärare från olika universitet kommer att anlitas. Kostnad: Inskrivning 4.000 ptes, Mat och rum (3 mål om dagen) 12.000 ptes. Anmälan skall göras till Studi General Lul.lià, Sant Roc, 4. Palma de Mallorca.

Spanska TVn fortsätter att vara ett privat instrument åt Madrid och deras ledande parti. När det gäller det katalanska språket och folket tas ingen hänsyn till rätten att få sin information i en egen och självständig kanal. Det är en rätt som 8 miljoner katalansk talande människor har.

Katalanerna blev mycket förolämpade när spansk TV inte sände öppningen av det katalanska parlamentet då den nyvalda presidenten, Jordi Pujol, tillträdde sin post.

Madrid är van vid att ta och inte ge.

Utgivningen av böcker på katalanska som görs, trots alla hinder, tyder på att katalanska kulturen upplever en rekuperation vars tecken man ser optimistisk på.

"Edicions 62" ett bokförlag från Barcelona, utgav under 1964 113.000 böcker, 1976 286.000, 1977 1.000.000 och 1979 1.300.000 böcker på katalanska. I Barcelona trycks 75% av alla böcker som utges i Spanien. 1979 trycktes i Spanien 23.357 titlar på spanska samt 1.321 på katalanska.

Vi vill återge en del av en artikel i Expressen den 26-4-80, "Mallorca från A till Ö" skriven av Peter Himmelstrand. Den är en pärla av "sakkunnighet". Här är några exempel. "Mallorkinska är en mycket speciell spansk dialekt. Med lån från italienska och franska. En som kan högspanska kan ha ett helsike att förstå mallorkinska på landsbygden. Men det lönar sig att lära några ord av dialekten. Mallorkiner gillar att utlänningar gör sig besväret ..." Byt ut "mallorkinska" mot "svenska" och "spanska" mot "engelska" och hör hur det låter. Läs nästa artikel "Om katalanska" av Lars Lindvall.

"Effektivitet är inte något som utmärker Mallorca. Kranar som läcker, muggar som rinner, dushar utan varmvatten ..." När han talar om effektivitet berättar han inte att de kranar som läcker, muggar som rinner, osv., är en konsekvens av en envis vandalisering från turisternas sida.

Varje år i maj månad utdelas "Premi d'Honor de les Lletres Catalanes", som är ett pris på 1 miljon pesetas.

I år gick det till Mercè Rodoreda för hennes bok "La plaça del diamant" som översatts till tolv språk och som blivit en best seller i katalansktalande länder (19 upplagor).

Hon är nu över 60 och efter att ha levt i exil under många år i Genève, där hon arbetat för Unesco, är hon nu tillbaka i Katalonien där hon lever tillbakadraget, fjärran från publicitet och journalister

Lars Lindvall

OM KATALANSKAN

Katalanskan är Västeuropas största minoritetsspråk. Det talas av ungefär åtta miljoner människor vilka återfinns i els Països Catalans som omfattar det 'egentliga' Katalonien (Principat de Catalunya) med Barcelona som huvudort, Balearerna, d v s Mallorca, Menorca, Eivissa och Formentera (Les Illes), Valencia (País Valencià), den lilla staten Andorra (Valls d'Andorra), där katalanskan är officiellt språk, samt, på franskt territorium, Roussillon (Rosselló). Detta sistnämnda område, som avträdades till Frankrike 1659, kallas omväxlande för Rosselló, Catalunya Nord eller Catalogne française. Efter administrativa reformer som genomfördes med franska revolutionen motsvarar området ungefär departamentet Pyrénées-Orientales. Katalanskan återfinns slutligen i staden Alghero på Sardinien.

Som bekant var katalanskan under den senare medeltiden ett av Europas stora språk och ägde en betydande litteratur. Katalonien och katalanerna har alltid levt i nära kontakt med södra Frankrike. Östra delen av Pyrenéerna utgör inget hinder för handel och andra kulturkontakter. Inte minst ur språklig synpunkt är det viktigt att veta hur nära förbundet det katalanska språket varit med Occitanie, d v s det område där man talar occitan. Eftersom de katalanska diktarna till en början föredrog att uttrycka sig på trubadurernas språk är den tidigaste katalanska litteraturen främst avfattad på prosa. Vid slutet av 1300 talet hade katalanerna en corpus historiografisk litteratur som knappast hade någon likvärdig motsvarighet i något annat europeisk land. Det är därför med berättigad stolthet de talar om sina fyra stora krönikörer - Jaume I Erövaren (1208 - 1276), Ramon Muntaner (1265 - 1336), Bernat Desclot (1200 talet) och Pere III (1319 - 1387). "All of them are works of the greatest importance, both for their historical and for their literary value. Apart from that of Muntaner, each chronicle

was written with the active participation of the reigning king himself, a unique feature in Mediaeval Europe" (Gili 1967 ss. 95-96.) Katalanskan hade sin starkaste ställning under den katalansk-aragonesiska dynastin. Då konungariket Aragón, vars kanslispråk katalanskan varit, förenades med Kastilien vid slutet av 1400-talet förlorade språket snabbt mycket av sitt inflytande i internationella sammanhang. Katalanskan levde sedan i skuggan av den politisk mäktiga kastiljanskan och inte förrän under romantiken inleddes en ny period av litterärt skapande.

LES FOGUERES DE SANT JOAN, FESTA POPULAR ALACANTINA

Bastant més modernes que les falles de València, que com tots coneixem vénen plantant-se des de l'any 1850, les d'Alacant van ser cremades la primera vegada la nit de Sant Joan del 24 de juny de 1928.

Antigament, i seguint costums pagans que es perden en la foscor del temps, ja s'encenien fogueres pel solstici d'estiu, costum pagà que l'església va cristianitzar "santificant-lo" amb el sant que "queia" més a prop en el calendari: Sant Joan.

En la comarca alacantina, concretament, degut al molt calor, el gra ja estava batut a fi de juny, i calia pujar-lo a les cambres. Aixina, estes se netejaven primer de tota la barumballa, igual que uns dies ans s'havia fet en la casa, desestorant les estores d'espart que se posaven per l'hivern, estores que també calia pujar a les cambres fins que vinguessen els freds de la tardor. Aixina que, barumballa i estores velles d'espart en els pobles se cremaven alguna nit a fi de juny, després d'acabades les dures faenes de batre, i en caure la nit, per aprofitar la frescor i a la volta allumbrar-se de la llum de les fogueres. També se cremaven els rastrolls dels camps, aprofitant les cendres per a adobar les terres. Pot ser que tot això ha esdevengut falla. La falla, que a Alacant se'n diu foguera, és un monument artístic amb el bastiment de fusta, i fet de paper, cartó i arpillera, tot pintat i decorat, i amb figures i persones, -els ninots- i d'animals, tot amb un sentit crític i humorístic, amb eixa gràcia particular que té la gent del País Valencià. Estes falles se planten la nit del 21 de juny i estan en els carrers i places fins el dia 24, que són cremades a les 12 de la nit.

Estos dies de festa han calat en el poble alacantí, no en l'alta burgesia que, com altres coses de la nostra

cultura, els ha ignorat, pitjor per a ells que no saben la diversió que se perden.

Bé, cada una de les fogueres és el resultat del treball d'una comissió fogueril que ha estat tot l'any replegant quartos per subscripció entre els veïns, loteries, tómboles, rifles, balls, etc. L'ajuda municipal és petita -est any l'ajuntament donarà quatre milions de pessetes per les 56 fogueres que seran plantades-. També es donen premis a les falles més artístiques.

La comissió, apart de les despeses de la foguera, que moltes vegades està feta per artistes de certa fama, ha de fer front a les despeses d'una banda de música que faça la cercavila matutina i que dona concerts en el barri o districte. Si se'n troba es duu també un dulçainer i un tamboriler. Cal cremar traques, i a voltes cremar algun castell de focs o "mascletà". Trons i petardos per la comissió. També s'elegeixen una bellesa i dues dames per cada foguera, i la comissió ha de pagar-les els vestits de novia alacantina, aixina que encara està per veure una comissió que haja guanyat diners alguna volta. Moltes voltes també adornen els carrers del barri.

D'entre totes les belleses s'elegeix una bellesa del foc i dues dames. Entre molts actes festers, com cucanyes, joc de l'olla mascarada, etc. se n'organitzen d'altres com una desfilada de totes les comissions de les fogueres infantils amb multitud de menudetes, belleses i dames que des de xicotetes ja van aprenent les festes. Ultimament es fan també desfilades de carrosses, desfilada regional, i en algunes barriades surten fileres de moros i cristians.

Junt a cada foguera s'installa una barraca. A vegades la barraca és de la mateixa comissió, i altres voltes

no. Estes barraques funcionen com un bar de carrer i per a fer verbenes, balls i soparets alacantins ben regats amb vins del país, però l'entrada a estes barraques està reservada als socis o als seus invitats, cosa que deixa moltes voltes prou cabrejats els forasters de veure -des de fora- com altres ho passen bomba, i ells s'han de conformar amb la vista. La nit de la "plantà" no pot faltar la coca amb tonyina, un gran porró de ví de l'horta i bacores (figues) fresques, ben negres, grosses i que clivellen per estos dies.

Abans de posar els ninots en les fogueres, s'ha fet un concurs i per elecció i vot popular, el ninot que trau més vots, s'indulta de ser cremat i se guarda per un museu del ninot que encara, després de 52 anys està sense fer.

Abans de la guerra civil, els alacantins emigrats a Argèlia, venien en vaixells des d'Alger i Orà, i se duïen ja la falla feta i bandes de música amb moros de veritat que es quedaven molt parats dels moros de "pega" que se trobaven pels carrers alacantins, ja que les bandes de música d'Alcoi, de Consentaina, Biar, etc., eren bandes de les festes de moros i cristians, i com tals ben uniformades de moros, que mentre no obrien la boca no sabies si eren moros de veritat o no.

Aquestes festes, repeteix, són més que res populars. És la gent treballadora que viu i pren part en les festes i comissions. També venen la gent dels pobles i dels camps de l'horta i de la muntanya alacantines. Abans era de veure tota la família, els nanos agarrats a la falda de la mare o als pantalons del pare, espanxats i amb els ulls oberts com a plats, puix molts d'ells, també els majors, era la primera volta que veïen la mar, o una casa de pisos o un tramvia. Més tard

un se'ls trobava tots en un banquet traent el menjar del cabasset d'espart. Bon pa, una botella de vi amb canut de canya, fritanges, truita de crelles (patates), cansalada, omplure (embutit), i algun que altre meló d'aigua (síndria). A la tardor se'ls veia, cansats, arrossegant els peus, i empolegats, anar-se a l'estació a buscar l'últim tren per tornar al poble.

La nit de Sant Joan, quan van a tocar les dotze de la nit, s'apaguen tots els llums de la ciutat i des del "Matxo", el lloc més alt del castell, se dispara una palmera de focs artificials. Després, una a una, conforme van arribant els bombers, per a prevenir incendis, se van cremant les fogueres. A l'endemà pel matí, ja se comença a formar la comissió que s'encarregarà de plantar la falla de l'any que ve.

Jaume Pomares Bernad

ARTISTES CATALANS A ESCANDINÀVIA

FRANCESC TALTAVULL

Em demaneu unes poques dades sobre la meua vida:

Vaig néixer a Ciutadella (Menorca) el 18 de juny de 1933, que aquell any coincidí amb el Dia del Be. Vaig néixer republicà, ja que llavors el poble havia triat la República, me van batiar com era costum i de nom me van posar Francesc perquè l'avi també ho nomia.

A 16 anys vaig anar a Barcelona a fer feina a un banc. En Ripaux tenia una acadèmia de pintura prop de la plaça St. Jaume. Era un bon lloc per fer-hi apunts i escoltar les caramelles. Vaig començar allà abans d'entrar a l'escola Massana, on vaig aprendre a cisellar retaule amb en Sabatí vell, i un poc de tot amb en F. Turon.

A Llotja vaig tenir en Labarta que donava classes de composició empeltades de les teories d'André Lothe i els cubistes. Però els millors mestres foren els ben volguts amics Na Carí Grau Sala -germana del pintor Grau Sala- i el seu marit, el crític Sebastià Gasch, que m'obriren els ulls a l'art modern.

El director de la Massana, En Miquel Soldevila, imposava una disciplina de ferro arrelada a uns conceptes tradicionals noucentistes que me feren revoltar i cercar nous camins. Durant els meus anys a Barcelona vaig participar en diferents exposicions i salons (en el Cercle Maillol a l'Institut Francès, Salons d'Octubre, a Foment de les Arts Decoratives, Saló de Jazz a la Sala Gaspar, Galeria Jardín, etc.)

El 1958, en el concurs de l'Institut Francès, vaig guanyar una beca per París. Allà vaig anar a l'Acadèmia de la Grande Chaumière i vaig fer contacte amb

les teories de Matila C. Ghyka, que m'impressionaren molt. Des de llavors el meu concepte pictòric consisteix en un esforç d'unificar la part sentida i la part formal, cercant un equilibri entre ambdues. El sentiment corre a càrrec del que jo en dic "anècdota". La integració de les formes anecdòtiques, subordinades a l'esquelet estructural s'efectua a través del ritme lineal i de taca, que també serveix de batuta per a aconseguir la unificació de color y composició.

L'impacte amb l'expressionisme nòrdic resultà en un esforç d'assimilació i integració amb els anteriors conceptes.

En les darreres exposicions en el Konsthallen, Karlskoga, i a la galeria Bild och Form, Västerås, he mostrat el resultat dels meus treballs en aquest sentit, així com, per exemple, en els murals esmaltats pels hospitals de Nacka i Boo.

Qualcú ha escrit a l'escusat de Konstnärernas Kollektiv Verkstad: "Déu no inventà la ratlla recta i ell ens guardi dels pintors enginyers".

La filosofia de lavabo és més vàlida que les asseveracions de totes les Acadèmies oficials juntes.

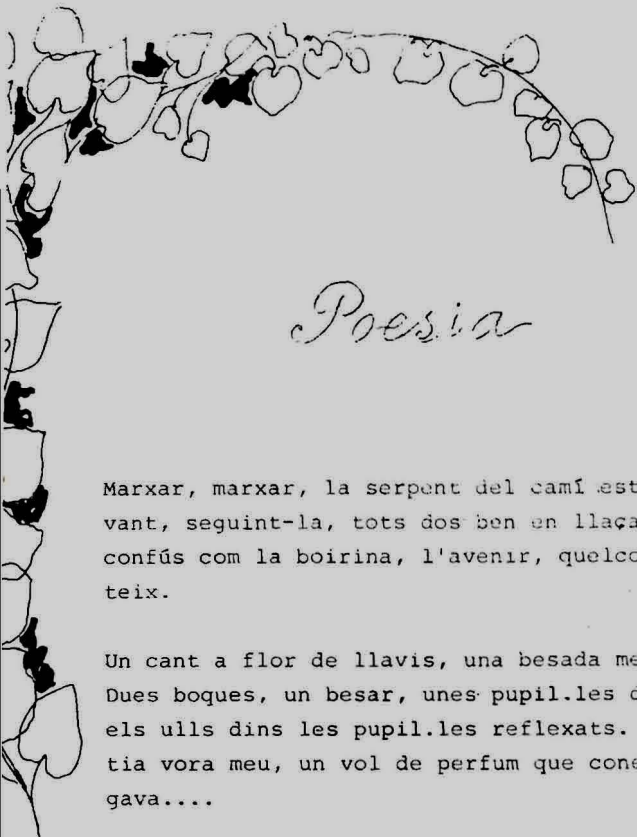
El vostre amic

Francesc Taltavull

EXPOSICIONS DE FRANCESC TALTAVULL

VII Salonet de Tardor, Barcelona, 1954
Cercle Maillol, Liceu Francès, Barcelona 1956
IX Oktober Salongen, Sala Gaspar, Barcelona 1956
Cercle Maillol, Liceu Francès, Barcelona 1957
IV Jazz Salongen, Sala Gaspar, Barcelona 1957
Foment de les Arts Decoratives, Barcelona 1957
X Oktober Salongen, Moderna Muséet, Barcelona 1957
Galeri S, Estocolm 1961
S:t Göran och Draken, Estocolm 1965
Hälsa, Liljevalchs, Estocolm 1973
Galeri Latina, Estocolm 1977
Sörmlands Salongen, Södertälje 1978
Karlskoga Konsthall 1979
Galeri Latina, Estocolm 1979
Bild och Form, Västerås 1979

Poesia

Marxar, marxar, la serpent del camí estesa al meu davant, seguint-la, tots dos ben en llaçats. L'ahir era confús com la boirina, l'avenir, quelcom que no existeix.

Un cant a flor de llavis, una besada me'l fa finir.
Dues boques, un besar, unes pupil·les davant mes ulls,
els ulls dins les pupil·les reflexats. Una tebior sentia vora meu, un vol de perfum que coneixia m'embriagava....

El jorn finia ple de sang. En mig la porpra llanguia un camí d'or, El blau finia moradenc. Un estel llençà son primer cant. Un crit d'esgarrifança, un batre d'ales negres, tacà l'últim esclat de llum rosada i un esparver, camí de l'infinít anà minvant. La nit tota estelada nasqué plena d'amor.

Camí enllà, a l'abric de les ombres, tu i jo... un himne de besades s'enlairà radiant sota la nit.....

1955

Ramon Larruy

A LA MEMÒRIA DE BERTIL MALER

La necrologia exemplar que la professora Regina af Geijerstam ha dedicat a Bertil Maler, antecessor seu a la càtedra de llengües iberorromàniques de la Universitat d'Estocolm; necrologia que s'ha publicat en els diaris "Svenska Dagbladet" i "Dagens Nyheter", i que es reproduïx en aquest mateix número del nostre butlletí, m'eximeix d'escriure el curriculum del nostre gran amic, primer soci d'honor de Les Quatre Barreres. Aquestes ratlles poden ser doncs un complement de l'esmentat article necrològic.

Quan es va crear a Suècia i a la Universitat d'Estocolm la primera y única càtedra de llengües iberorromàniques, va ser Bertil Maler qui la va ocupar amb ple dret pels seus mereixements. Això succeïa l'any 1964 i Maler deixà la càtedra l'any 1976 quan va arribar a l'edat de la jubilació. Quinze anys abans d'obtenir la càtedra, Bertil Maler es va dedicar, com a catedràtic auxiliar de llengües romàniques, a l'ensenyament del francès a Instituts de segona ensenyança, i a l'Escola d'Alts Estudis Mercantils, a la qual em va fer entrar com a auxiliar seu durant uns anys.

La meua amistat amb Bertil Maler datava de més de quaranta anys i he estat el seu col.laborador en diferents i importants ocasions. Quant al castellà sóc testimoni de la seva preocupació constant d'elevat el nivell de l'ensenyament d'aquesta llengua a Suècia. A principis dels anys 40 va trobar que els llibres de text que llavors existien no estaven ja a l'altura de les circumstàncies i vaig ajudar-lo a fer un nou llibre que contenia troços escollits i explicació i llista de mots, i que amb el títol de "España y los españoles" i amb els nostres dos noms es va publicar l'any 1945. Una altra ocasió important en què vaig ser col.laborador de Bertil Maler va ser quan es van

organitzar els primers cursos de castellà a la Radio de Suècia, dels quals ell i jo vam ser els iniciadors l'any 1946. Durant tots aquests anys hem mantingut un cert contacte consultant-nos i informant-nos mútuament de qüestions lingüístiques d'interès comú.

Bertil Maler era considerat amb justícia un eminent pedagog. Era exigent a la vegada, doncs un bon pedagog ha de ser exigent si vol mantenir a un cert nivell la llengüa que ensenya. Però a més d'eminent pedagog, Bertil Maler era un investigador de categoria, l'únic al meu entendre que en aquests temps i en tots sentits podia ostentar aquí el títol d'hispanista.

Bertil Maler tenia amb mi una atenció de la qual sempre li estaré agraït: m'enviava les separates dels seus treballs que ell creia que m'interessarien. Entre aquestes separates en vaig rebre una d'un article que va publicar a "Moderna språk", la revista de l'Associació de Professors de Llengües Modernes de Suècia (1971-23/XII), escrit en francès, titulat "Un mystère littéraire: le célèbre dramaturge catalan Angel Guimerà et le Prix Nobel", però amb una dedicatòria en català que deia: "Als meus bons amics de Barcelona com a senyal de bon afecte i bona recordança". Aquest article, traduït al català, es va publicar a SERRA D'OR (Març 1972) i va provocar una resposta de Josep Miracle al mes següent a la mateixa revista.

Bertil Maler es segurament l'investigador suec que més s'ha interessat pel paper que han representat els monarques suecs - principalment, com és natural, la reina Cristina - en el teatre espanyol dels segles XVII i XVIII. A principis de 1973 em va enviar una separata d'un treball seu publicat també a "Moderna språk", titulat "Svenska monarker på spanska tiljor" (Monarques suecs a les taules espanyoles". Aquests monarques eren Gustau Adolf, Cristina i Carles XII. Però el treball

més important que en aquest sentit va fer Bertil Maler va ser la publicació íntegra, amb tot rigor científic, de la comèdia de Francisco Bances Candamo: Quien es quien premia al amor?, on apareixen insospitadament la reina Cristina de Suècia i el seu cosí Carles Gustau, cosa que va despertar la curiositat del nostre investigador.

En aquell temps era un problema a Espanya la successió de Carles II i la Cort de Madrid estava dividida en dos partits. La comèdia de Bances Candamo era, el que en podríem dir, una peça tendenciosa, on l'autor prenia part de manera encuberta per la fracció que defensava la línia dels Austries en la qüestió de la successió, en oposició als partidaris del candidat de Lluís XIV de França, com explica Bertil Maler en l'article que va publicar el "Boletín de la Real Academia Española", amb el títol de "La sucesión de Carlos II y la Corte de Suecia", la separata del qual també em va enviar Bertil Maler que, en la seva conclusió deia: "Y así es cómo Suecia y sus dos monarcas del siglo XVII vinieron a servir de propagandistas en el conflicto apasionado de la sucesión de Carlos II."

Bertil Maler era un home de vida retirada. Per a ell l'ensenyança i sobre tot l'investigació tenien sempre prioritat. Fugia de tot el que fos grans reunions i solemnitats acadèmiques, però feia acte de presència, per exemple a conferències que li interessaven, i ell mateix era un brillant conferenciant, instructiu i amé a la vegada. Era persona de tracte amable, assequible als alumnes, als col·legues i als amics, i no obstant els problemes que feia deu anys comportava la pèrdua d'una cama, no feia l'efecte d'un home vençut ni que hagués perdut l'humor. Fins al darrer dia se'l va veure amb els seus llibres i papers, assegut davant la seva taula de treball a la Biblioteca d'Estocolm.

Ernest Dethorey

DE SOCIS

Llista de nous socis:

STEFAN ENGSTRÖM

Filipstadsbacken 40 8tr

123 43 FARSTA

T. 64 58 60

ENRIC ROVIRA

Gelabert, 34 1er C

BARCELONA - 29

NÚRIA NILSSON

Hägerstenvägen 175 2tr

126 53 HÄGERSTEN

Socis infantils:

Joel Alegret Esclasans

Aina Alegret Esclasans

IMMA AGUILAR

Forskarbacken 3 rum 222

104 05 STOCKHOLM

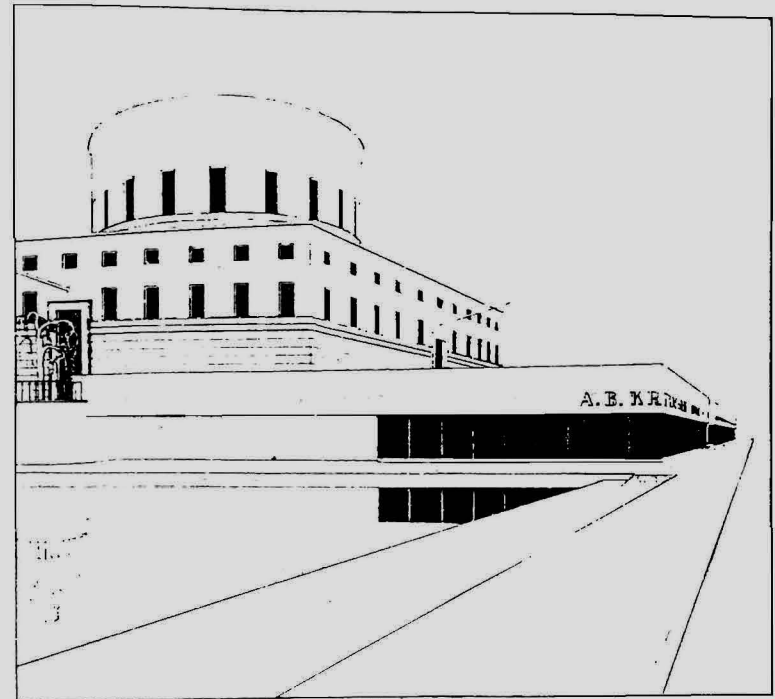
T. 15 21 55

ELISA FRELIN

Vita Liljans väg 34 1tr

127 34 SKÄRHOLMEN

D'ARQUITECTURA

Gunnar Asplund, Biblioteca Municipal (Estocolm)

ORIOL BOHIGAS ENS VISITA

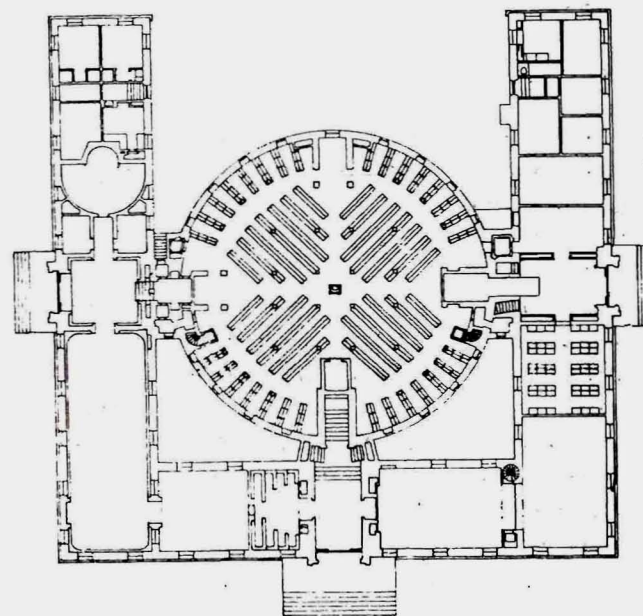
L'arquitecte català Oriol Bohigas, director de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona i autor de molts treballs d'investigació relacionats amb temes d'arquitectura i urbanisme, va ésser a Estocolm no fa gaire temps per a estudiar l'obra de l'arquitecte suec Gunnar Asplund i malgrat l'intens programa que portava, va tenir l'amabilitat de reunir-se amb nosaltres. De la conversa (o millor dit de la seva improvisada però ben documentada conferència) n'escullim uns troços.

"Gunnar Asplund és per a nosaltres un arquitecte molt interessant. Ja en la seva època va ésser un arquitecte d'avantguarda molt significatiu. Al voltant dels anys cinquanta va ésser interpretat com un arquitecte que malgrat pertànyer a l'avantguarda ortodoxa representava ja una certa heterodòxia interessant quant a la pròpia evolució del moviment modern, i al voltant dels anys setanta ha estat considerat com uns dels precedents de l'evolució del moviment modern, cap això que se'n pot arribar a dir la visió post-rationista, post-funcionalista o la visió diguem-ne que comporta l'arquitectura dels pròxims anys.

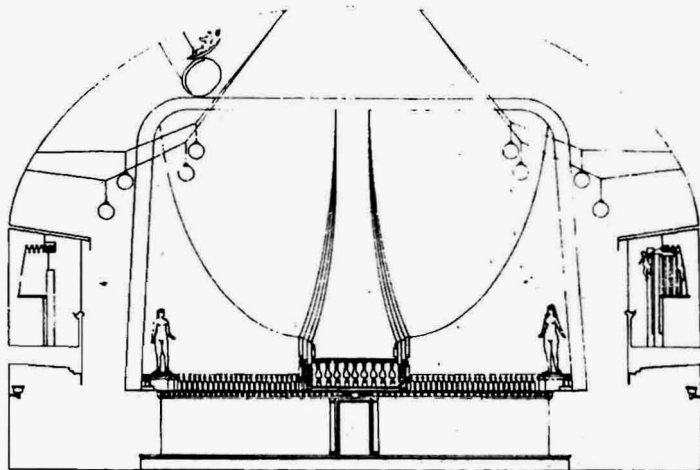
Nosaltres hem estudiat especialment tres edificis seus ací a Suècia: la Biblioteca Municipal d'Estocolm, el crematori del cementiri del sud i l'ampliació dels jutjats municipals de Gotemburg.

La Biblioteca Municipal és un edifici molt significatiu. És l'obra d'un arquitecte de formació classicista que no s'havia integrat encara al moviment modern i que interpretava l'arquitectura dintre de les línies del que podem anomenar la "gran acadèmia del segle XIX". Però, com a arquitecte intel·ligent i creatiu provoca unes transformacions radicals dintre de l'acadèmia clàssica, de manera que l'aproxima a l'anticipació del moviment modern. Però ell no s'aproxima al moviment modern a través de les afirmacions dogmàtiques que paral·lelament estaven fent pel món Le Corbusier, Gropius i altres, és a dir tota l'avantguarda artística centroeuropea, sinó que s'aproxima per mitjà de la seva pròpia sensibilitat cultural. Això vol dir que avui, que està en crisi l'ortodoxia de la modernitat, aquests arquitectes van arribar a una modernitat sense passar per l'ortodoxia són fonamentals per a l'evolució de l'arquitectura moderna.

A l'edifici de la Biblioteca Municipal d'Estocolm destaca en primer lloc una voluntat de funcionament extraordinària, com pot ésser la idea de concentrar tots els llibres en un gran volum central i els serveis en un volum perifèric, però també el fet d'haver mantingut un criteri de procedència clàssica que és el cub i el cilindre com únics volums bàsics i el fet d'haver introduït una sèrie de detalls en el disseny que malgrat de partir d'una mentalitat molt acadèmica, conformen una manera d'entendre el disseny d'una forma absolutament nova. El fet de dissenyar totalment l'edifici, els mobles, les cadires, les llibreries, les portes d'entrada, les manetes de les portes, etc., indiquen una posició de disseny total que ve a coincidir amb la que de Bauhaus i tot el moviment de Gropius i altres arquitectes, però no vist a través d'una voluntat revolucionària sinó a través d'una voluntat d'evolució de la mateixa acadèmia anterior".

Gunnar Asplund, Biblioteca Municipal (Estocolm)

Gunnar Asplund, Cinematògraf Skandia (Estocolm, 1922-23)

ARQUITECTURA-FORMA-ART

Amb ocasió del 50 aniversari de l'Exposició d'Estocolm (Stockholmsutställning) celebrada l'any 1930, un gran nombre d'organitzacions públiques i privades organitzen aquest any activitats culturals d'importància. Amb la rúbrica "Arquitectura-forma-art" (Arkitektur-Form-Konst) la Casa de la Cultura (Kulturhuset) juntament amb altres institucions organitza entre el 6 de maig i el 24 d'agost una sèrie d'exposicions i conferències celebrant aquest important esdeveniment, en les quals s'il·lustra l'evolució artística des de l'any 1930 fins avui i fins i tot amb idees sobre el desenvolupament futur. Hi ha a la Casa de la Cultura exposicions il·lustrant l'obra d'arquitectes funcionalistes com Celsing i Asplund, i també exposicions crítiques com poden ésser les organitzades per els grups ecologistes que mostren entre altres coses les conseqüències negatives del funcionalisme. Hi ha a més exposicions al Museu Municipal (Stadsmuseet), a la Biblioteca Municipal (Stadsbiblioteket), a la

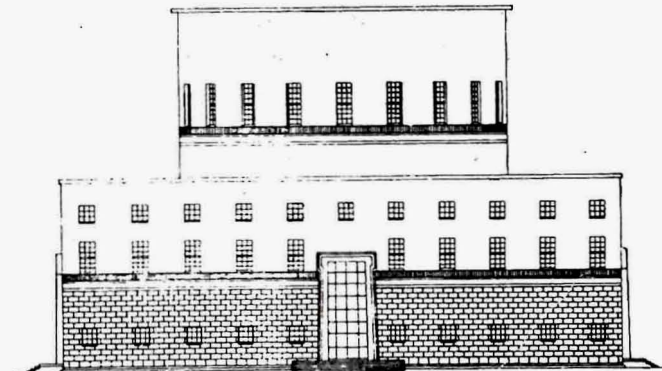
sala d'exposicions de Liljevalchs i a diverses galeries d'art privades.

1930
1980

ARKITEKTUR
FORM
KONST

DEL MODERNISME AL FUNCIONALISME

L'industrialisme va transformar radicalment les societats de molts països i una nova concepció de l'arquitectura i de l'art en general s'havia d'imposar finalment als diferents estils que sobrevivia entre les restes de la societat preindustrial. Per una banda es produïa una emigració del camp a la ciutat i les indústries impulsaven noves estratificacions socials amb una capacitat i un hàbit de consum nous, per altra banda es fabricaven nous materials tècnics i es descobrien nous procediments de fabricació. Molts arquitectes volien fer ús dels nous materials i volien també cercar nous camins que els permetessin sortir del servatge dels estils tradicionals (neogòtic, neoclassicisme, etc).

Gunnar Asplund, Biblioteca Municipal (façana)

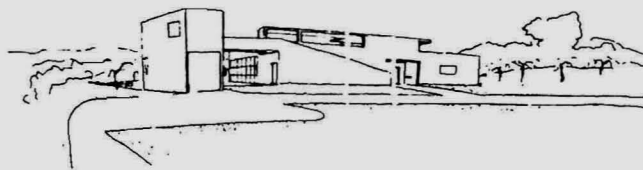
Els nous materials i mètodes es van introduir al voltant de 1900 més fàcilment als edificis que abans mai s'havien considerat com possibles obres d'art i que moltes vegades eren més l'obra d'un enginyer que no pas d'un arquitecte. Al començament, aquesta arquitectura es centra doncs sobre tot en la construcció d'edificis comercials com fàbriques, magatzems, oficines, estatges i no en palaus i esglésies que havien estat durant molt de temps l'objectiu dels "grans" arquitectes.

L'estètica del modernisme (art nouveau, jugend) ho dominà tot durant uns anys. Dintre del modernisme Gaudí representà un extrem, amb la seva obsessió per les formes de la naturalesa. Altres corrents dintre del mateix moviment presentaren una forma exterior nua, quasibé sense decoració, molt més propera a les formes i a la concepció artística dels pintors cubistes: angles rectes, línies geomètriques, organització de l'espai com un conjunt de blocs, combinació d'espais tancats i oberts, etc. El modernisme evolucionà fins a una nova concepció de l'art: el funcionalisme, que recull només parcialment el programa decoratiu de l'anterior estil.

L'ESTIL "FUNKIS"

Durant els anys 1925-26 l'arquitecte Walter Gropius va construir el famós conjunt de l'escola d'art "Bauhaus" a Dessau, Alemanya, de la qual ell mateix va ésser director fins que els nazis el van obligar a deixar el càrrec. Ja que es podien fer els esquelets dels edificis amb ferro, els murs deixaven de tenir la seva antiga funció i es podien molt bé substituir per enormes finestres de vidre si es desitjava el màxim possible de llum. Al mateix temps l'arquitecte suís Le Corbusier construïa el que ell mateix anomenava "machines à habiter".

Aquesta arquitectura racionalista estava teòricament feta en funció de l'home i en funció de la finalitat de l'edifici. Per aquesta raó la qüestió fonamental era l'adequada distri-

Le Corbusier, Esbós d'una torre (1924)

bució de l'espai interior. L'arquitecte català Josep Lluís Sert, que va treballar amb Le Corbusier i va formar el "Grup d'Artistes i Tècnics Catalans per al Progrés de l'Arquitectura Contemporània", va ésser l'autor de, entre moltes altres col·lectives i individuals, del Dispensari Central Antituberculós, al carrer Torres Amat de Barcelona.

En els anys 30 d'aquest segle el funcionalisme va entrar de ple en un gran nombre d'obres arquitectòniques i va ésser suportat a tot arreu per un ambiciós programa social que, entre altres coses, cercava de corregir els símptomes més greus del sistema capitalista (àdhuc el capitalisme d'Estat). Un dels seus aspectes més destacats va ésser precisament dintre de l'urbanisme, donat que el ràpid creixement de les ciutats feia cada vegada més important la planificació de l'espai urbà. Un exemple d'aquesta planificació-el tenim a Estocolm a Slussen. Moltes vegades, però, l'especulació del terreny i la concentració del poder polític en poques i inadequades mans va fer que molts plans ben pensats es quedessin als calaixos per sempre.

RACIONALITZACIÓ, STANDARITZACIÓ ...

Així com els objectius artístics del modernisme (que va ésser important sobre tot en la pintura i l'escultura) es dirigió a un nombre bastant limitat de persones (especialment a la burge-

sia) el funcionalisme anava sobre tot dirigit al gran públic. Gràcies a que la producció s'havia estandaritzat els productes (des de les cases fins al mobiliari, els articles de ceràmica i els mínims detalls) eren fàcilment accessibles a tothom. En la construcció de pisos va ésser molt important la creació de cooperatives d'estatges com HSB, Hyresgästernas Sparkasse och Byggnadsförening (Caixa d'Estalvis i Societat de Construcció de Llogaters).

Els arquitectes suecs de l'època van descobrir l'optimisme i la voluntat de renovació de Le Corbusier a l'exposició de París i el compromís social i la consciència econòmica dels alemanys que amb Gropius exponien a Stuttgart l'any 1927.

En les revistes especialitzades aparegué un intens debat entre els representants de les diferents concepcions arquitectòniques i artístiques en general al voltant d'aquets anys. Finalment, l'any 1930 va tenir lloc la memorable Exposició d'Estocolm, inaugurada un calorós dia de maig.

L'Exposició d'Estocolm obrí una nova època cultural al país i impulsà el debat que passà de les revistes especialitzades als diaris i altres mitjans de comunicació que arribaven al gran públic. La revista "Byggmästaren" (El Constructor) la celebrà amb grans ovacions. "L'Exposició d'Estocolm - escrivien- té la missió d'estimular-nos a veure les possibilitats d'ennobrir la cultura de la maquinària per a la utilitat i el plaer de la humanitat. Ens vol ensenyar a dir "sí" a la nostre època". "L'Exposició vol mostrar-nos l'ennobliment de la forma en els productes fabricats massivament, accessibles per a tothom".

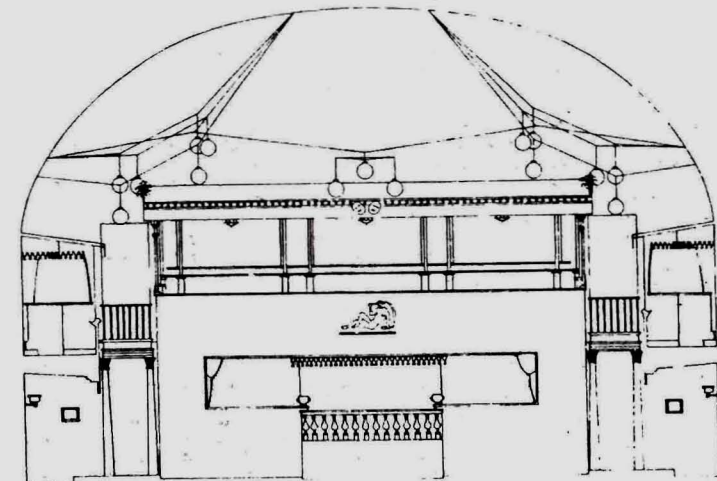
Entre els molts arquitectes i artistes que participaren a l'exposició es trobà Sven Markelius, que va construir més tard l'edifici Sveriges Hus a Kungsträdgården, Peter Celsing, autor de la Casa de la Cultura i de la Cinemateca (Filmhuset)

i molts altres, però sobre tot el jove arquitecte Gunnar Asplund, l'ànima de l'exposició, un dels arquitectes suecs d'aquest segle mes coneguts a l'estranger.

GUNNAR ASPLUND

Gunnar Asplund (1885-1940) va ésser catedràtic a l'Escola d'Arquitectura (Tekniska Högskolan) des del 1931. Les seves primeres obres es caracteritzen per una visió romàntica (encara que de construcció moderna), com el crematori del cementiri del sud d'Estocolm (Skogskyrkogården) de l'any 1915. Mes tard evolucionà vers un estil clàssic (Cinematògraf de Skandia [Skandiabiografen]) i la Biblioteca Municipal d'Estocolm, acabada l'any 1927. L'any 1930 va dirigir la construcció dels pavellons de l'Exposició d'Estocolm, amb la qual el funcionalisme s'establí definitivament al país. Als anys 30 va dissenyar Bredenberg's, al carrer Drottninggatan i a Gotemburg es va encarregar de les ampliacions dels jutjats municipals (Rådhuset).

Joaquim Masoliver

G. Asplund, Cinematògraf Skandia, Stockholm (1922-23)

Suècia ha dit sí

Amb l'acostumat retard, degut al correu, he rebut l'AVUI del 28-3 i, com sempre, no he deixat de llegir l'article d'en Josep-Maria Espinàs. El d'aquell dia duia una rúbrica que em sorprenia: «Suècia ha dit no». Per qui, com ara jo, ha viuat acl prop de quinze anys i ha participat en el recent referèndum sobre l'energia nuclear, el comentari de l'admirat Espinàs no pot sinó sorprendre. Sobretot perquè, coneixent l'equanimitat de l'autor dels saborosos «A la vora de...», no puc imaginar-me altra cosa sinó que s'ha basat en una mala traducció o una interpretació falsejada feta per alguna altra persona.

En primer lloc, començarem pels fets. Deixant de banda l'escaienza del referèndum —de la qual podem parlar alguna altra vegada— per tal de no allargar-nos massa, cal deixar ben clar que al moment de discutir-se la possibilitat de consulta popular sobre l'energia nuclear i, més tard, quan foren redactades les seves bases, només es parlà de dues alternatives: «sí» i «no». Ara bé, coneixent els suecs, podem imaginar-nos que les coses no serien ni tan senzilles ni tan clares. Així, doncs, foren redactats els dos textos bàsics —que no comportaven ni el «sí» ni el «no», l'un abonat pel Moderata Samlings Partiet (conservadors), el Folkpartiet (centre liberal) i el Socialdemokraterna (socialdemòcrates) i l'altre pel Center Partiet (centredreta) i el VPK (comunistes). Tanmateix, el fet d'haver anat a parar al mateix sac que els conservadors no podia agraïr de cap manera als socialdemòcrates. Així, doncs, aquests, d'acord amb els liberals, van afegir al dors de llurs paperetes una lletania de caràcter socio-dogmàtic que poc tenia a veure amb la qüestió nuclear. Així quedaren formades les tres alternatives, que veritablement eren dues... o, gairebé, una sola.

M'explico. La línia 1 (sostinguda pels conservadors) i la 2 (abonada pels socialdemòcrates i els liberals) eren exactament iguals, llevat de l'afegit que res no tenia a veure amb la utilització o no utilització de les centrals termònuclears. No és veritat, doncs, que la línia 2 fos una solució intermèdia. Tant és així que, dels diners destinats a la campanya d'informació i preparació del referèndum, la línia 3 en rebé la meitat i les línies 1 i 2 es repartiren l'altra meitat (el 25 per 100 cada una, doncs) i des del primer moment es va acordar que ambdues línies serien tingudes en compte com una de sola a tots els efectes i, naturalment, també al moment del recompte de vots, car llur plantejament del problema i llur manera de tractar-lo i de resoldre'l eren exactament els mateixos. A l'hora dels resultats es va veure que les línies 1 i 2 obtingueren plegades prop d'un 60 per 100 dels vots, mentre que la línia 3 no arribà a assolir ni el 40 per 100. Per tant, tenint en compte el plantejament, podem dir que els suecs es pronunciaren, molt majoritàriament, a favor del «sí».

De tota manera i analitzant el plantejament

més a fons, cal preguntar-se què ha dit realment el poble suec... i la veritat és que no ha dit res, com també ho és que no li demanaven cap resposta concreta (més amunt ja hem dit que les altres alternatives podien reduir-se a una de sola).

M'explico. En la carnestolada que ha estat aquest referèndum, hi ha hagut, entre d'altres coses, l'intent, de la part d'una, d'espantar i atemorir la gent parlant-li de «l'home del sac» i del «papus» representats per l'energia nuclear. Dels perills, de la mortalitat o dels problemes ocasionats per les altres fonts d'energia, no se'n deia res, és clar. Els qui pregonaven el «terror nuclear», la línia 3, després d'haver dit manta vegada que l'energia nuclear havia produït milers de morts i que era la cosa més perillosa i terrorífica del món, ens deien, tan tranquils, que continuaríem utilitzant durant deu anys els sis reactors que tenim. Els altres, línies 1 i 2, ens parlaven del «príncep blau» i escampaven als quatre vents que l'energia termònuclear és la cosa més segura i neta, com a font d'energia, que hi ha sobre la terra, però, inconseqüents com els altres, deien que només utilitzaríem les dotze piles nuclears que estan en funcionament, en construcció o aprovades i planejades pel govern i el Parlament des de ja fa anys, i que solament ens en serviríem durant un període màxim de vint-i-cinc anys.

Davant aquestes incongruències, si els suecs haguessin pensat una mica, s'haurien pogut preguntar: per què, si és tan terrible l'energia nuclear i comporta un perill de mort tan evident, hem de fer servir sis reactors durant deu anys? I d'altra banda: per què, si és tan segura i neta, només hem d'utilitzar dotze reactors i només durant vint-i-cinc anys?

O sigui, en què en el fons les tres propostes n'eren una de sola i ben difosa, vaja, enganyosa —com correspon a l'esperit suec—: utilitzar un nombre més o menys limitat de reactors durant un període de temps més o menys determinat... I per això i per d'altres motius, que suara esmentarem, creiem que ens hauríem pogut estalviar tota aquesta pallassada.

Entre els altres motius en contra del referèndum, podríem adduir la manca de força legal, legislativa i/o executiva que tenen aquesta mena de consultes populars ací, en aquest país. Així, digui el que digui el poble en una d'aquestes consultes, el govern pot fer i de fet fa, allò que li sembla més adequat. L'exemple més palès: el canvi de la circulació de l'esquerra a la dreta, ara fa tretze anys, malgrat un referèndum majoritàriament contrari a aquest canvi. Emperó, sobre el paper, aquesta vegada era diferent. Tothom havia promès de sotmetre's a la voluntat del poble; voluntat, com hem vist, limitada a un «sí-no» i a un «no-sí». Però l'endemà mateix del referèndum, el primer ministre, senyor Fildin, encarregat, com a cap de govern, de fer resoeectar aquesta «voluntat del poble» i,

per tant, de fer engagar els dotze reactors, tal com havia estat aprovat en el referèndum, va sortir amb un ciri trencat dels seus i va dir que continuaria lluitant contra la utilització de les sis piles que encara no funcionaven... On és, doncs, l'acatament de la «voluntat del Poble»?

Abans d'acabar, voldria encara discutir una altra de les afirmacions del senyor Espinàs. Ell, com la majoria dels catalans i, àdhuc dels llatins, té una opinió de Suècia i del suec —que d'altra banda era compartida per mi, fa quinze anys, quan encara no residia en aquest país—, veu, vista des d'aquí, sense cap aire de suficiència ni superioritat però amb l'amargor i l'escepticisme que dona, dissortadament, l'experiència, no sabria si qualificar de cànvida, d'innocent o, perdoneu-me, de beneltona. I aquesta opinió és la que expressa la seva creença que a Suècia «això o allò no podria passar»... per exemple: «un Ascò». No, un no, sis o dotze o els que siguin, sí. Perquè ací tenim, de moment, sis «Ascons»... i altres coses pitjors. Sabieu que els suecs treuen de Nordland (regió del nord de Suècia) tot el ferro, gairebé tot el coure i tota la fusta i pasta de paper, quasi tota l'energia hidroelèctrica... i que aquesta regió, explotada, depredada i estafada no pot donar feina als seus escassos pobladors, els quals es veuen obligats a emigrar cap a la veritable Suècia: Svealand i Götaland? Sabieu que ara fa tres anys i mig en Fildin i companyia van prometre dos-cents cinquanta mil llocs de treball, la reducció d'impostos i l'augment de les prestacions socials i que l'única cosa que han fet és crear cent mil parats, augmentar els impostos i reduir les prestacions socials? I què? Què us penseu que ha passat? Doncs, ara fa sis mesos aquest poble el tornà a posar de primer ministre.

En fi, de la Suècia «desconeguda» on passen coses increïbles, inversemblants, que enlloc més no podrien passar, podríem estar-ne parlant durant pàgines i pàgines i no acabaríem mai. Només voldria afegir, en acabar, que no ens hauríem de deixar enlluernar per tot allò que mirotoja. Que no ens empassem aquell bell conte de fades de la llibertat d'expressió i de la informació veraç, que, diuen, gaudeim en països com ara aquest on jo visc. Que no fem gaire cas d'estadístiques ni d'altres martingales que ens fan creure, molt sovint, coses que no són, perquè encara que ací, a Suècia, s'imprimeixin gairebé sis diaris per deu persones, no en trobaríem —pel que fa qualitat, imparcialitat i esperit democràtic— possiblement cap que arribés ni a la sola de la sabata al nostre modest AVUI.

Lluís Solanes i Poch

Filosofie Magister

Professor a la Facultat de Llengües Romàniques de la Universitat de Gotemburg

La nostra
premsa

BUTLLETÍ

de l'associació cultural catalana

als països nòrdics
les quatre barres

any 1980

5

num. 5

L'associació cultural catalana als països nòrdics Les Quatre Barres ha publicat el número 5 del seu «Butlletí». Són trenta-dues pàgines en ciclostil, escrites en català i suec. En aquest número es parla, entre d'altres coses, del que representa la diada de Sant Jordi per als suecs i el significat de la paraula immigrant o immigració a Suècia. L'adreça de l'entitat que publica aquest butlletí és Humlegårdsgatan 17, 2tr 9g 114 46 Estocolm, Suècia.

Bertil Maler till minne**Konsoliderade ämnet spanska
Outtröttlig läromedelsproducent**

Budet om Bertil Malers död kom som en chock för alla dem som bara några dagar dessförinnan hade mött honom på KB vid strålände vigör och full av entusiasm inför sina pågående forskning. Alltsedan han för tio år sedan drabbades av sitt svåra handikapp hade han genom självbehärskning och livsvilja lyckats visa att sjukdom kan övervinnas genom själsstyrka. Han föll aldrig för frestelsen att falla in i sjuklingens roll och ta emot deltagande, och därför var det ingen som trodde annat än att han hade ännu många verksamma år framför sig.

Att Bertil Maler var en lysande pedagog är omvittnat av elever på alla nivåer. Hans föreläsningar över det klassiska spanska dramat blev till festlig enmans-teater, där pekpinnen fick fungera som värja i spännande duell-scener. Allt var in i minsta detalj förberett och han väntade sig detsamma av studenterna, vilkas eventuella klagomål över för höga krav dock oftast kom av sig inför lärarens smittande entusiasm.

Efter femton år som docent i romanska språk fick Bertil Maler Sveriges första professur i iberoromanska språk, vilken han innehade från 1964 till pensioneringen 1976. Under denna tid nedlade han ett stort arbete på att bygga ut och konsolidera det ännu unga universitetsämnet spanska på alla nivåer och fick i gång studiet av portugisiska på grundnivå, med allt vad detta innebär av ekonomiska, biblioteksmässiga och andra svårigheter. Själv var han en outtröttlig läromedelsproducent och inspirerade härvidlag sina medarbetare till fruktbarande samarbete.

Bertil Maler var mycket mån om att institutionen skulle uppehålla goda förbindelser med de spansk- och portugisisktalande ländernas representation i Sverige. Tack vare hans insatser och respektive länders generositet

kan universitetsbiblioteket nu uppvisa en förnämlig samling litteratur på området. För den sociala sidan sörjde han genom att ta initiativ till studentföreningen Hispania. Tidskriften Iberoromanskt, som föreningen under ett antal år gav ut, blev under Malers ledning till ett pedagogiskt-vetenskapligt språkrör för lärare och studenter vid institutionen. Även i sin egen forskning sysslade Bertil Maler med de svensk-spanska förbindelserna, främst under stormaktstiden. Som ett resultat kan ses hans utgåva (1977) av Bancos Canda-mos "Quién es quien premia al amor", ett drama om drottning Kristina och Karl X Gustav.

Som forskare var Bertil Maler mångsidig: doktorsavhandlingen gällde komparativ romanistik (romanska motsvarigheter till det latinska pronominet *quis*). I en månfald tidskriftsartiklar behandlade han lexikologiska, syntaktiska och fonetiska spörsmål på hela det västromanska området. Sina mest betydande insatser gjorde han emellertid som textutgivare i sin framstående lärares, Gunnar Tilanders, efterföljd. Här bör särskilt framhållas två förnämliga editioner av portugisiska texter: den medeltida "Orto do Esposo" och Samuel Usques "A Bíblia na Consolagem" från 1553, båda vittnande om utgivarens djupa gammaltestamentliga intresse.

Personligen var Bertil Maler tillbakadragen. Han hörde inte till dem som gärna syns på internationella kongresser. Men för den som mötte honom i hans dagliga arbete hade han oftast ett uppmuntrande ord, och kolleger från "den gamla goda tiden", då i en universitetslärares åligganden kunde ingå censorsresor i landsorten, vittnar om den stora uppskattning han var föremål för bland kollegerna för sitt kamratskap och alltid smittande goda humör.

REGINA AF GELJERSTAM

SKOPAN-**Katalansk
litteratur**

DEN KATALANSKSPRÅKIGA litteraturen i Spanien har en obruten åttahundraårig tradition att bygga sin självkänsla på. Den inte bara överlevde utan blomstrade rent av under Francoregimen med dess förtryck, som i det här fallet var dubbelt, eftersom det även drabbade det katalanska språket och vad det representerar. Det skall å andra sidan sägas att en del av vitaliteten i den katalanska efterkrigslitteraturen har sin grund i motståndet mot diktaturen.

I första hand är det poesin — och främst Salvador Esprius diktning — som låtit höra tala om sig utanför Kataloniens och Spaniens gränser, men det finns också en rad mycket betydande romanförfattare ur olika generationer.

I den katalanskspråkiga dagstidningen *Avui* i Barcelona skriver (den 16 mars) en av de yngre

prosaförfattarna, Terenci Moix, en lång, entusiastisk artikel om en äldre kollega, Maria Aurèlia Capmany, med anledning av att en av hennes stora romaner nu återutgivits: *Un lloc entre els morts* (En plats bland de döda). Terenci Moix framhåller henne och den jämnåriga Manuel de Pedrolo (båda är födda 1918) som författare vilka "vidmakthöll tron på romanen som genre genom francoismens alla svåra år". De gjorde det genom att följa den Stendhalska maximen: "Romanens skyldighet är att berätta."

"Un lloc entre els morts" är en biografi över en uppdiktad poet, Jeroni Campdepadrós, och tiden är sent 1700-tal och tidigt 1800-tal. Det är en svår tid för den katalanska kulturen. All katalansk universitetsutbildning har förvisats till Cervera, en ort i provinsen Lérida. Livet i denna förfallna och dödsdömda universitetsmiljö tecknas i romanen.

Början av 1800-talet är också Napoleonkrigens tid och den

franska ockupationen av Katalonien. Jeroni Campdepadrós beger sig i landsflykt till Venedig men återvänder slutligen till Barcelona, där han blir ett av offren för pestepidemi 1821.

Det dröjde ett par år innan någon förläggare ville eller vågade publicera den här romanen. Under tiden lästes den i maskinskriven version av ett litet antal beundrare, och det hann nästan uppstå en kult kring boken innan den första gången utgavs 1968.

"Un lloc entre els morts" är inte någon traditionell historisk roman. Den är med fiktionens rätt en av Maria Aurèlia Capmany gestaltad värld som lever sitt eget liv. Den har djupa rötter i Katalonien. Den är — säger Terenci Moix — också "en moralitet som i sin dramatik angår och rör oss alla: framtiden för ett mycket olyckligt land som heter Katalonien; och det svåra liv vi som verkligen värdesätter detta land får leva."

Capmanys roman har en myt-

skapande funktion. Sin fascination inför Jeroni Campdepadrós beskriver Moix som ett förtyvlat försök att gripa tag i en tradition, en historia, en kultur som han intensivt kände var hans egen, trots att den inte (av olika omständigheter) varit eller fått vara det.

För Moix är Jeroni Campdepadrós en romangestalt av samma dignitet som en Julien Sorel i Stendhals "Rött och svart". Capmanys roman satte också tämligen omgående sin prägel på huvudpersonen i Moix roman "Onades sobre una roca deserta" (Vågor över en öde klipps), utgiven 1969.

I sin tur har denna roman mycket tydligt påverkat författare som är yngre än han själv. (Moix är född 1943.)

"Un lloc entre els morts" har fortsatt att sysselsätta Terenci Moix. Nu har han också gjort en filmversion av Maria Aurèlia Capmanys roman för den katalanska televisionen.

KJELL A JOHANSSON

al, a la, a l'

- 1) La cadira és a l'antecala
- 2) cotxe es al garatge
- 3) consola es a la sala
- 4) menjadora es a l'establa
- 5) llit es a l'alcova
- 6) regadora es a la terrassa
- 7) penjador es a l'entrada
- 8) taula es al menjador
- 9) quadro es a l'habitacio

beige, blanc, blau, gris, groc, lila, marró, morat,
negre, verd, vermell

- 1) El ratoli es gris
- 2) cotó blanc
- 3) cocodríl verd
- 4) blat groc
- 5) clavell vermell
- 6) viola lila
- 7) raïm verd
- 8) cel blau
- 9) castanya marró
- 10) escarabat negre
- 11) llana beige

